Indian Streams Research Journal
Vol -1 , ISSUE –1, Feb - 2011
ISSN:- 2230-7850

Available online at www.isrj.net

ORIGINAL ARTICLE

शिक्षणामध्ये मुल्य शिक्षणाची आवश्यकता

मजुशा एम.जगताप

गृह अर्थ"ाास्त्र विभाग प्रमुख, बा.बु.कला.ना.भ.वाणिज्य व बा.पा.विज्ञान महाविद्यालय, दिग्रस

जि. यवतमाळ.

सारांश –

मनाची निर्मलता एक अन्य महत्वपूर्ण मूल्य आहे. ज्याला आध्यात्मिकता आणि मूल्य ि"ाक्षणाद्वारे नि"िचतच वाढवले जाऊ शकते. ि"ाक्षणाच्या एक अंगाच्या रूपाने मूल्य ि"ाक्षणाचा समावे"ा करवून वि"वातील विभिन्न सामाजिक वर्गामध्ये बघायला मिळणाऱ्या सांस्कृतिक भिन्नतांना, विद्यमान शक्तींचा स्विकार करणे, प्र"ांसा करणे, मेल–जोल वाढवणे, सातत्य ठेवणे, सहिष्णुता व स्वीकार्यता कायम ठेवण्यासाठी उदा आणि व्यापक समज विकसित केली जाऊ शकते. अंततःएक ि"ाक्षित व्यक्तीकडुन ही आ"ाा केली जाऊ शकते की तो धार्मिक आणि वैचारिक संकीर्णतेच्या स्तरापेक्षाही वरच्या स्तरावर स्थित होऊन, विभीन्न संस्कृतीवर आधारित समाजाच्या दुसऱ्या लोकांच्या विचारांचासुध्दा सन्मान करेल. व्यवहार आणि मूल्य, तन आणि मन आणि विचार, व्यक्तीगत आणि समाज, समाज आणि वि"व यामध्ये सुखद समन्वयाच्याद्वारेच आपण आधुनिक ि"ाक्षणाच्या श्रेष्ठ शक्तींचा चांगल्या प्रकारे अनुभव करू शकतो.

प्रस्तावना

प्राचीन भारताच्या कथा आणि पौराणिक कथांवर दृष्टिक्षेप टाकल्यावर लक्षात येते की यामध्ये काही असे मूल्य आहेत की जे भारतीय संविधानाद्वारे दिल्या गेलेल्या मौलिक अधिकारांच्या विरोधी आहेत. म्हणून या प्रचलित कथांतील नकारात्मक तत्वांना दूर करून संविधानाच्या सामाजिक मान्यतेनुसार यांचे मूल्यांकन करणे आव"यक आहे. वर्तमान सामाजिक व संविधानिक मान्यतेनुसार, कथा आणि उदाहरणांना नव्याने लिहीण्याची आव"यकता आहे, ज्यामुळे लोक नैतिक आणि आध्यात्मिक मूल्यांचा स्वीकार करण्याची प्रेरणा प्राप्त करू शकतील.

यामध्ये प्रस्तुत वर्तमान भारताच्या सामाजिक आणि आर्थिक परिस्थितीमध्ये मूल्य आणि आध्यात्मिक ि"ाक्षणाचे महत्व स्पष्ट करून त्या संकीर्ण सामाजिक प्रवृत्ती जसे–जातीयवाद, भ्रष्टाचार, हिंसा, महिला आणि बालिकांच्याप्रती पूर्वाग्रहाच्या मानसिकतेचे मूल्यांकन केले गेले आहे. ज्यांच्यामुळे सभ्य समाजासाठी अस्वीकार्य अ"ाा काही नकारात्मक प्रवृत्तींना वाव मिळतो.

उद्देश

1) मुल्य ि"ाक्षणाची आव"यकता च्या व्याख्या करण्याच्या दक्षतांचा विकास.

2) व्यक्तिगत जीवनात मूल्यांच्या प्रभावाचा समजावून घेण्याच्या दक्षतेचा विकास.

3) समाजासाठी मूल्यांच्या प्रभावाचे वि"लेषण करण्याच्या दक्षतेचा विकास.

4) ि"ाक्षणामध्ये मूल्यांची ओळख करण्याच्या दक्षतेचा विकास.

5) ि"ाक्षणावर योस्को आयोगाबद्दल जाणण्याच्या दक्षतेचा विकास.

विविध शिक्षण आयोग आणि समितीचे निष्कर्ष

वर्तमान समयी संपूर्ण वि"व मूल्यांच्या भयंकर संकटांच्या परिस्थितीतून जात आहे. भारतात स्वातंत्र्यानंतर सरकारने "िक्षणामध्ये सुधारणा करण्याच्या हेतुने सूचना देण्यासाठी काही आयोग आणि समितीची नेमणुक केली. या आयोग आणि समित्यांनी सत्य, शांती, प्रेम, न्याय आणि सहयोग या सारख्या वै"वीक मुल्यांना आणि मानवीय मूल्यांना जीवनात धारण करणे महत्वाचे आहे हे सांगुन त्यांच्या आव"यकतेवर जोर दिला.

भ्रष्टाचार आणि अनैतिक कार्य

भारतात वेगवेगळया प्रकारचे कायदे असूनसुध्दा भ्रष्टाचार, लाचलुचपत, आणि भाऊबंदीक विभिन्न स्तरावर पसरलेली आहे. भ्रष्टाचाराचा अर्थ आहे–आर्थिक किंवा इतर कोणत्याही प्रकारच्या लाभासाठी राजनितीक आणि सामाजिक शक्तींचा दुरूपयोग करणे किंवा त्याविषयी विचार करणे.

1) मूल्यविहीन विज्ञान आणि तंत्रज्ञान

आधुनिकीकरण आणि वि"वाच्या बाजारात आर्थिक प्रतिस्पर्धेसाठी उच्च स्तरीय वैज्ञानिक आणि तंत्रज्ञानाची आव"यकता असते. वर्तमान समयी भौतिक प्रगती आणि उपभोक्ता सामग्रींचे मोठया प्रमाणावर उत्पादन करणे व फक्त आर्थिक स्तराला वाढविण्यासाठी केवळ तांत्रिक "िक्षणावरच जोर दिला जात आहे. भारत कु"ाल वैज्ञानिक, अभियंता आणि चिकित्सकांना निर्माण तर करत आहे, परंतु भारतीय समाजामध्ये मानवीय आणि नैतिक मूल्यांच्या पतनाचे चिन्ह खूप स्पष्ट दिसत आहेत.

2) प्रकृतिचे भाोशण

जरी भारतवर्ष मुख्यत्वेकरून एक कृषिप्रधान समाज असला तरी भारतवर्षातील निवासी आणि इथल्या पर्यावरणामध्ये सौहार्दपूर्ण संबंध नाहीत. प्रकृती मानव जीवनाला अनेक प्रकारे सहारा देते. तरीसुध्दा पर्यावरणाचे निरंतर शोषण करून तयाला प्रदुषित केले जात आहे.

3) हिंसेचा वाढता प्रयोग

भारतवर्षाने संपूर्ण वि"वाला अहिंसेचा संदे"ा दिला आहे. लोकतंत्राने आपल्याला मताधिकाराची शक्ती दिली आहे, बंदुकीची शक्ती नाही. लोकतंत्राने आपल्याला चर्चा आणि वार्तांच्या माध्यमातून समस्यांचे समाधान करण्याची संधी दिली आहे, तरी सुध्दा भारतवर्षामध्ये हिंसक घटना निरंतर वाढतच चालल्या आहेत.

4) मादक द्रव्यांचा वाढता प्रयोग

या संबंधी गांधीजींनी कल्पना केली होती की स्वतंत्र भारत मादक द्रव्यरहित दे"ा असेल परंतु स्वातंत्र्यानंतर सतत मद्यपानामध्ये वाढच होत चालली आहे. भारताच्या अनेक भागामध्ये 20 ते 40 टक्के लोकसंख्या मद्यपान करते. काही ग्रामीण भागांमध्ये 70 टक्के लोक मद्यपान आणि मादकद्रव्यांच्या प्रयोगाचे मुख्य कारण गरीबीमुळे निर्माण झालेल्या समस्या आणि मानसिक दबाव आहे.

5) प्रत्येक शैक्षणिक स्तरावर मूल्य शिक्षणाचा अभाव

बऱ्याच सामान्यपणे लोक समजतात की फक्त मुले आणि युवकांनाच मूल्य "िक्षणाची गरज आहे. कारण ते मानतात की व्यक्ती आपल्या जीवनाच्या अनुभवांद्वारे स्वतःच बुध्दिमान बनत असते आणि सर्व काही अर्जित करू शकते. वाढत्या वयाबरोबर बऱ्याच जणामध्ये भौतिकतेप्रती आसक्ती आणि खोटा अहंकारसुध्दा वाढत जातो. मुलांना "िक्षण देणे सहज आहे, कारण ते निर्दोष असतात आणि त्यांच्या सवयीसुध्दा पक्या झालेल्या नसतात, परंतु मुले आपल्या आई–वडिलांची कथनी आणि करनीमध्ये अंतर असल्याने त्यांचा सन्मान करीत नाहीत. सार्वजनिक जीवनामध्ये प्रेरक लोकप्रिय व्यक्तीमत्व तरूण पिढीला प्रभाव"ाली रितीने मूल्यांचे "िक्षण देऊ शकते.

6) लोककथांद्वारे मूल्यांचे अवमूल्यन

भारतीय समाजावर लोककथांचा खूप खोलवर प्रभाव आहेत्र परंपरागत शालेय ि"क्षण आरंभ होण्याअगोदरच प्रत्येक भारतीय बालक पौराणिक कथा कहाण्या आणि लोककथाद्वारे खूप काही ि"ाकतो. बऱ्याचदा मुलांसाठी हेच ि"ाक्षणाचे माध्यम आहे. अनेक लोककथांमध्ये बऱ्याचदा शाळा आणि राष्ट्रीय नीतींच्या प्रतिकूल संदे"ा असतो. वसुधैव कुटूंबकम भारतीयांच्या बौध्दीक स्तराला अनेक असंगत विचारधांरामध्ये विभाजित करतात. ही एक सामान्य गोष्ट आहे. अ"ाा प्रकारच्या दिग्भ्रमित चेतनेमुळे अंधश्रध्दा निर्माण होते. तरीसुध्दा लोककथा बालक आणि युवकांच्या चरित्र निर्माणाच्या विकासामध्ये महत्वपूर्ण भूमिका निभावतात.

व्यक्तीगत प्रभाव

मूल्य आणि आध्यात्मिकतेचे ि"ाक्षण व्यक्तिमत्वाला उजळून टाकते. आंतरिक स"ाक्तीकरण इच्छांना कमी करून उपभोक्तवादाच्या वादळांना समाप्त करते. मूल्यनिष्ठ जीवन शैलीमुळे व्यक्ती अत्याधिक खर्च करण्यापासून वाचतो आणि अनुचित व बेईमानीने आपल्या उत्पन्नाच्या स्त्रोतांना वाढविण्याच्या प्रलोभनांपासूनसुध्दा मुक्त राहतो.

सामाजिक प्रभाव

जगातील विभिन्न चॅनेलद्वारे प्रसारीत मूल्यि"ाक्षणामध्ये ही गोष्ट सांगीतले जाते की, मूल्य ि"ाक्षण प्रत्येक वयाच्या आणि समुहाच्या लोकांसाठी उपयोगी आहे आणि हे व्यक्तीला इतके जागरूक आणि कु"ाल बनवते की ते चुकीच्या कार्यामध्ये संलग्न होण्यासाठी आलेल्या कोणत्याही दबावाचा सफलतापूर्वक सामना करू शकतात.

शिक्षणामध्ये मुल्य

मूल्यांि"ावाय कोणतीही शेक्षणिक संस्था आपले अस्तित्व कायम ठेवू शकत नाही. प्रत्येक वयाच्या विद्यार्थ्यांना मूल्यांचे ि"ाक्षण त्यांच्या विद्यालयाच्या पाठयक्रमामध्ये समाविष्ठ करून साधन सामग्री, विद्यालयाचे नियम आणि कार्यक्रमानुसार प्रदान केले जाते. मूल्य रहित ि"ाक्षणासारखी कोणतीही गोष्ट नसते. विद्यालय रोज मूल्यांचे ि"ाक्षण देते, परंतु प्र"न असे आहे की हे अनेक धार्मिक आणि राजनितिक सतांच्या प्रभावामध्ये राहीले आहे.

1) शिक्षण ज्ञानासाठी की कामासाठी

भारतात ि"ाक्षणाच्या संदर्भात असूनसुध्दा भ्रमाची स्थिती आहे. इथे विचारांच्या आधारावर लोक विभागले गेले आहेत. काही जण उपयोगी ि"ाक्षणावर जोर देतात. तर काहीजण सामान्य बौध्दिक विकास करवणाऱ्या ि"ाक्षणाचे प्र"ांसक आहेत. तांत्रिक ि"ाक्षण मनुष्याला व्यापार करणे, संगणक तंत्रज्ञानासंबंधी व्यवसाय करण्यायोग्य बनवते, परंतु परंपरावादी ि"ाक्षण त्याला इतिहास, तत्वज्ञान, भाषा, बौध्दीक अनु"ाासन आणि समालोचनात्मक वैचारिक शक्तीच्या विकासासाठी एक विस्तृत मार्ग प्रदान करते.

मूल्य शिक्षण संदर्भात शिक्षणतंज्ञाचे विचार

आपल्याकडे भावी पिढीला देण्यासाठी कोणते मूल्य आहेत ध् शेकडो वर्षापर्यंत ि"ाक्षणतज्ञ या गोष्टीवर सहमत होते की, भावी पिढीला मौलिक मूल्यांचे आणि नैतिक ि"ाक्षण दिले पाहजेत. परंतु वर्तमान समयी ि"ाक्षणतज्ञ युवा विढीला दिल्या जाणाऱ्या ि"ाक्षणासंबंधी एकमत नाहीत. त्यांना या गोष्टीवर वि"वास नाही की आजच्या या विविध मार्गी समाजामध्ये मूल्यांच्या वि"ोष समूहाला लोकांना देण्याच्या मताचे तर आहेत परंतु मूल्यि"ाक्षण आणि त्याच्या विधीच्या संदर्भात ि"ाक्षण"ाास्त्र एकमत आणि सहमत नाहीत.

2) विस्तृत सहयोगाची आवश्यकता

मूल्यि"ाक्षण देण्याचे कार्य आपण फक्त ि"ाक्षकांच्या खांद्यावरच टाकू नये. मूल्यि"ाक्षणाचा विस्तार इतर क्षेत्रामध्येसुध्दा केला पाहीजे. जेणेकरून सर्व लोक आद"ाि मूल्य आणि नैतिकतेसंदर्भात आपली जबाबदारी समजू शकतील. ि"ाक्षण"ाास्त्र तसेच

मूल्यिशक्षणाच्या क्षेत्रामध्ये महत्वाची भूमिका निभावणारे अनेक क्षेत्र जसे परिवार, मिडीया, रोजागार विभाग आणि गैरसरकारी संगठन यांच्यामध्ये घनिष्ठ सहयोग आव"यक आहे.भारताच्या जवळजवळ एक अरब लोकसंख्येवर मिडीयाचा खोलवर प्रभाव आहे आणि तो लोकांना आपले नैतिक स्वास्थ्य सुधारण्याची प्रेरणा देऊ शकतो.

3) शिक्षणावर युनस्कोचा शिक्षा आयोग

संपूर्ण जागतिक स्तरावरील िशक्षणतज्ञ आणि सरकार हा प्रयत्न करीत आहेत की अ"ाप्रकारे व्यक्तिगत गरज आणि सामाजिक गरजांमध्ये संतुलन स्थापन केले जाऊ शकेल. सैध्दांतिक रूपाने असे प्रतित होते की, व्यक्ती आणि सामाजिक गरजा पूरक आहेत. परंतु व्यावहारिक स्तरावर अगदी उलट होते. वर्तमान समयी तीव्र गतीने वाढणाऱ्या भौतिकवादी दुनियेत एक प्रकारे आध्यात्मिक अज्ञानतेमध्ये वृध्दी झाली आहे ज्यामुळे मानवाधिकारांचे हनन व मूल्यांचे पतन झाले आहे. एका स"ाक्त व स्थायी समाजामध्ये सर्व मनुष्यांमध्ये चारित्र्याचे बळ हवे जेणेकरून समाजामध्ये समरसता राहील आणि समाजाची प्रत्येक व्यक्ती सुखी व स्वस्थ जीवन व्यतित करू शकेल. िशक्षणावर युनेस्कोच्या आंतरराष्ट्रीय आयोगाचा निष्कर्ष आहे की िशक्षण जीवनाची एक अनिवार्य संपत्ती आहे. कारण ही शांती, स्वातंत्रता व न्याय प्रदान करते. िशक्षण ही गरीबी, अज्ञानता, अत्याचार, युध्द आणि शोषण यांना समाप्त करणारी एक प्रमुख शक्ती आहे. या शोधावरून समजते की, एखाद्या ठिकाणच्या निि"चत लोकसंख्येच्या सामुहिक चेतनेचा समाजाच्या लोकांच्या व्यवहारावर खूप खोलवर प्रभाव पडतो. भारताची लोकसंख्या जगाच्या एकुण लोकसंख्येच्या जवळजवळ 20 टक्के आहे. समाजाच्या स्थापनेसाठी एखाद्या सुंदर तत्वज्ञानाने प्रेरित, वैि"वक मूल्यांप्रती समर्पित व संघटित भारत एक आद"ा वि"वाच्या स्थापनेच्या दि"ोने मार्गद"ाकाच्या रूपाने वि"वाचे नेतृत्व करू शकतो.

मुल्यांचे प्रकार

कलात्मक मूल्यांची निर्मिती सौंदर्यात्मक मूल्यांपासून झाली आहे हे बौध्दीकता व कलात्कतेकडे संकेत करतात. कलात्मक मूल्य वि"ोषज्ञ, समालोचक, व्यावसायिक कलाकार व नक्षीकार यांच्या"ाी संबंधित मूल्य आहेत. ते यांचा स्विकार करतात. समयानुसार कलात्मक मूल्य बदलत राहतात. जेंव्हा कला अधिक शास्त्रीय होते तेंव्हा हे मूल्य सौंदर्यात्मक मूल्यांच्या अधिक निकट येते.

1) सांस्कृतिक मूल्य

आपले सांस्कृतिक मूल्य आधुनिक काळातील भौतिकवादी संस्कृतीने प्रभावित होत असलेल्या सांस्कृतिक उत्सव, समारंभ, परंपरा आणि जीवन शैलीच्या संरक्षणाला सर्वाधिक महत्व देतात. सांस्कृतिक मूल्य आपली भाषा, व्यवहार तसेच वैवाहिक व अग्नीसंस्कार यासारख्या रिवाजांच्या मौलिकतेला कायम ठेवतात. सामान्यतः याच्या अंतर्गत कला, साहित्य, िशल्पकला व संगीत येते.

2) नीतीशास्त्र मूल्य

नीती"ाास्त्र मुल्य नैतिक सिध्दांताचा एक समुह असतो. जो वि"ोष व्यक्ती, व्यावसायिक किंवा मानवी व्यवहारांचे आचरण किंवा कार्य व्यवहाराद्वारे व्यक्त करतो. नीती"ाास्त्रीय मूल्य या चेतनेवर आधारित असतात की, मनुष्य अनिवार्य रूपाने आध्यात्मिक प्राणी आहे आणि आंतरिक रूपाने मूल्यवान आहे. नीती"ाास्त्रीय मूल्य संयम, अहिंसा सत्यनिष्ठा, न्याय आणि ईमानदारीच्या माध्यमातुन मानवी अधिकारांचा सन्मान करतात.

3) पारिवारिक मूल्य

पारिवारिक मूल्य जीवनस्तराला कायम ठेवण्यात सहायक असतात. निष्ठावान असणे, दुसऱ्यांची काळजी आणि मधुर स्वभाव असणे, मदत करणे व रक्षण करणे, वि"ोष परिस्थितीमध्ये जसे आजारपण, मृत्यू, दुर्घटनांच्या वेळी उपस्थित राहणे इत्यादी पारिवरिक मूल्य आहे. विस्तृत सामाजिक व्यवस्थेमुळे पारिवरिक मूल्य बदलत राहतात. परंतु पारिवारिक मूल्य जेंव्हा वैि"वक मूल्यांच्या जवळ असतात तेंव्हा परिवार तितका अधिक सुखी आणि स्वस्थ्य असतो.

Indian Streams Research Journal
Vol -1 , ISSUE –1, Feb - 2011
ISSN:- 2230-7850 Available online at www.isrj.net

4) द्रव्यात्मक मूल्य

एखाद्या वस्तुचे द्रव्यात्मक मूल्य त्याची आव"यकता त्याची मजबुती आणि त्याची वैि"ष्टता यांवर आधारित असते. उदा. हिरा मूल्यवान मानला जातो. कारण उद्योगामध्ये त्याची उपयोगीता जास्त आहे. हे द्रव्य सांस्कृतिक किंवा सामाजिक परिस्थितींपासुन प्रभावित न होता याचे मूल्य अधिक आहे.

5) गणितीय मूल्य

वैि"वक मूल्यांच्या अंतराफलकाच्या रूपामध्ये गणितीय मूल्य कार्य"ील होऊ शकतात. गणितीय मूल्य, अभौतिक मूल्य कार्य"ील होऊ शकतात. गणितीय मूल्य, अभौतिक वस्तुंच्या मूल्यांचे वर्णन करण्यामध्ये समर्थ होऊ शकतात. मानवी मूल्यांसंबंधी निर्माण होणाऱ्या सं"ायाचे निराकरण करण्यामध्ये गणितीय मूल्य अत्यंत सहायक असतात.

6) नैतिक मूल्य

नैतिक मूल्य मनुष्याच्या उचित किंवा अनुचित व्यवहार, त्यांच्या चारित्र्याचा चांगुलपणा किंवा वाईटपणा यासंबंधी सिध्दात असतात. नैतिक मूल्यांचे इंग्रजी भाषांतर मोरल वैल्यू आहे. मोरल शब्द लॅटीन भाषेचा एक शब्द आहे तो मोरेस पासुन निर्माण झाला. सामन्यरूपाने काही स्वीकृत नैतिक मुल्य आहेत–वि"वास, सादगी, पवित्रता, ईमानदारी, विनम्रता आणि आदर इत्यादी नैतिक मूल्य परिवर्तन"ील असतात.

7) राजनीतिक मूल्य

राजनितिक मूल्याचे प्रद"न उखाद्या राजनैतिक व्यवस्थेच्या श्रेष्ठ संकल्पनेद्वारे केले जाते. वर्तमान समयी प्रजास्त्ताक मूल्यांना अधिक पसंत केले जाते, कारण राजनैतिक मूल्यांनी लोकांना बोलण्याचे स्वातंत्र्य, मताधिकार, न्यायालयामध्ये स्वतःच्या रक्षणाचा अधिकार, नृ"ांस व असामान्य ि"क्षांपासुन रक्षणाचा अधिकार आणि लिंगभेदाि"ावाय एकसमान वेतन प्राप्त करण्याचा अधिकार इत्यादी प्रदान केले आहे.

8) व्यावसायिक मूल्य

व्यावसायीक मूल्य कार्यस्थळावर लागू होतात. समयबध्दता, कार्यकु"ालता, संवादाची स्पष्टता, पूर्णता, उत्पादनाची गुणवत्ता व्यवहाराची शुध्दता आणि वि"वसनीयता इत्यादी व्यावसायिक मूल्य आहेत. उच्च पद, समान पद असणारे आणि अधिपत्याखाली काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांबरोबर उचित व्यवहारसुध्दा व्यावसायिक मूल्यांच्या अंतर्गत येते.

9) धार्मिक मूल्य

कोणत्याही वि"ोष समस्या मान्यता प्रती आदर व वि"वासाचा भाव धाार्मिक मुल्यांचा आधार आहे. उदा. सर्वोच्च सत्तेप्रती श्रध्दाभाव व्यक्त करण्यासाठी मस्तक झाकणे, धार्मिक स्थळे आणि समारोहांच्या वेळी शांतता ठेवण्यासारख्या परंपरांना स्वीकारणे हे धार्मिक मूल्य आहे.

10) सामाजिक मूल्य

कोणत्याही समुहाची सुरक्षा आणि देखरेख सामाजिक मूल्यांची पहीली चिंता असते पर्यावरणाची सुरक्षा आणि एकरूपता कायम ठेवणे, सामाजिक संरचना सुदृढ बनविणे, चांगला नागरिक बनविण्याची प्रेरणा देणे व चांगल्या रिवाजांना कायम ठेवणेसुध्दा समाजिक मुल्यांच्या अंतर्गत येते. सामाजिक व्यवस्थांची नियमितता व संगती कायम ठेवणे सुध्दा सामाजिक मूल्य आहे.

Indian Streams Research Journal
Vol -1 , ISSUE –1, Feb - 2011
ISSN:- 2230-7850 Available online at www.isrj.net

शिक्षणचे प्रभाव

भारतामध्ये मूल्यांचे पतन होत आहे. स्वातंत्र्य प्राप्ती नंतर भारत सरकारद्वारे नेमल्या गेलेल्या विभिन्न ि"ाक्षा आयोग आणि समित्यांनी लोकांमध्ये विभिन्न ि"ाक्षा आयोग आणि समित्यांनी लोकांमध्ये सत्य, शांती, प्रेम, सहयोग इत्यादींच्या विकासासाठी मूल्यि"ाक्षणावर जोर दिला आहे. विभिन्न प्रकारचे कायदे असुनसुध्दा समाजामध्ये विभिन्न स्तरांवर भ्रष्टाचार, लाचलुचपत आणि भाऊबंदकी पसरलेली आहे. या भ्रष्टाचाराच्या मूळाला नष्ट करणे शक्य आहे. वर्तमानसमयी विद्यार्थ्यांना दिले जात असलेले ि"ाक्षण केवळ भौतिक विकास आणि आर्थिक स्तर उंचावण्यावरच जोर देत आहे. भारतीय समाजात मानवी आणि नैतिक मूल्यांचे खूप तीव्रतेने पतन होत आहे. याचे कारण मानवी आणि नैतिक मुल्याचे महत्व वर्तमान समयी अनाव"यक समजण्याचे पूर्वाग्रहावर आधारित विचार आहेत. आध्यात्मिकता आणि मूल्यि"ाक्षण मनुष्याच्या व्यक्तिमत्वाला स"ाक्त बनवतात. जेंव्हा आध्यात्मिक व नैतिक ि"ाक्षण वर्तमान ि"ाक्षणाबरोबरच मुले आणि मुलींना समान रूपाने प्रदान केले जाते. तेंव्हा सामाजिक रूपाने कमजोर वर्गातील लोकांचे आत्मबल तसेच स्वमानामध्ये वृध्दि होते. लोकांमध्ये सभ्य नागरिकाच्या गुणांचा विकास होतो.

संदर्भ सुची

1) ब्रम्हकुमारीज, ध्यानाभ्यास व समाजमुल्य

2) आत्रामलाई वि"वविद्यालय, सामाजिक दक्षता व मुल्य आधारित ि"ाक्षा

3) डायना टीलमैन 2000, वयस्को के लिये मुल्य आधारित गतिविधीयॉ, स्टर्लीग प्रका"ाक, नवी दिल्ली